

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๔
The 4th National and International Conference, 2024

เนื่องในวาระครบรอบวันสถาปนา ๔๐ ปี วิทยาเขตเชียงใหม่
On the occasion of 40 Years Anniversary, Chiang Mai Campus

ภูมิพลังสร้างสรรค์ และพุทธนวัตกรรมในสังคมร่วมสมัย

Soft Power and Buddhist Innovations
for Contemporary Society

SBCS

วันที่ ๒๓-๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๗
Date: 23rd – 24th August 2024

ณ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

At Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

PaMiang Sub-district, Doisaket District, Chiang Mai, Thailand

บทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของ
ประชาชนในเขตพื้นที่ ต.หนองตอง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
The Role of the Community Training Unit in Promoting the Well-being of Residents in Nong Tong, Hang Dong, Chiang Mai

พระอธิการศิวดล มหาวีโร, พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์, ทิพาภรณ์ เยสุวรรณ์
Phra Athikan Sivadon Mahaweero, PhrakhuSiriborrommathatphitak, Tipaporn Yesuwan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus
สุวีวรรณ ราชสม
Sureewan Rajchasom
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา Rajamangala University of Technology Lanna
Email: vuttanak5596472@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาระบบการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ และ 3) นำเสนอรูปแบบการดำเนินงานในการส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า 1) หน่วยอบรมประชาชนมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพด้านกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยจัดตั้งศูนย์ประจำหมู่บ้าน การบรรยายธรรม ชมรมออกกำลังกาย และกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนสุขภาพกายและจิตใจ รวมถึงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนในชุมชน อีกทั้งการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา 2) กระบวนการดำเนินงานพัฒนาเป็น 4 หมวด ได้แก่ สุขภาพทางกาย (เช่น โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ), สุขภาพทางจิตใจ (เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์), สุขภาพทางสังคม (เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพทำตุ๊กตา), และสุขภาพทางปัญญา (เช่น โครงการผู้สูงอายุเข้าวัดปฏิบัติธรรม) 3) รูปแบบการดำเนินงานพัฒนาขึ้นใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาและสำรวจข้อมูล, การตัดสินใจผ่านเวทีเสวนากลุ่ม, และการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มอาชีพ และองค์กรอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดการจัดทำโครงการส่งเสริมสุขภาพในตำบลหนองตอง 4 โครงการหลัก คือ โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน, โครงการส่งเสริมรายได้ผู้สูงอายุ, โครงการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ, และโครงการเข้าวัดปฏิบัติธรรมผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : หน่วยอบรมประชาชน, สุขภาวะ, กระบวนการดำเนินงาน, บทบาท

Abstract

This research article has three main objectives: 1) to study the role of the Community Training Unit in promoting the well-being of residents in Nong Tong Subdistrict, Hang Dong District, Chiang Mai Province; 2) to develop operational processes for the Community Training Unit to enhance public health in the area; and 3) to propose an operational model for promoting well-being in the region.

The findings indicate that: 1) The Community Training Unit plays a significant role in promoting physical, mental, social, and intellectual well-being by establishing village medicine cabinets, conducting Dharma talks, forming exercise clubs, and organizing other activities that support physical and mental health. Additionally, the unit promotes local arts and culture and manages community-based education, including the establishment of a public library to enhance intellectual well-being. 2) The operational processes have been developed into four categories: physical well-being (e.g., health promotion projects for the elderly), mental well-being (e.g., Sunday Buddhist study centers), social well-being (e.g., livelihood promotion projects such as crafting traditional flags for sale), and intellectual well-being (e.g., temple visits and meditation practices for the elderly). 3) The developed operational model includes three stages: data collection and analysis, decision-making through focus group discussions, and collaborative development with government agencies, professional groups, and other organizations. This approach has led to the implementation of four key health promotion projects in Nong Tong Subdistrict: youth moral and ethical training, elderly income enhancement, elderly health check-ups, and temple visits with meditation practices for the elderly.

Keywords: Community Training Unit, well-being, operational processes, roles

บทนำ

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอันมาก เนื่องจากความซับซ้อนทางเหตุปัจจัยของสังคมทำให้การดำรงชีวิตต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น จึงควรมีผู้มิบเทาบเทาบพิศชอบและหาทางเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชนจึงต้องนำวิถุถนนี้มาเป็นโอกาส เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นที่พึงทางใจของประชาชน ช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข (พระครูธีรนนทสิทธิ ธีรปญญู (มีผดุง) และคณะ, 2567) สังคมไทยนั้นประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบัน แต่สถาบันที่มีความใกล้ชิดกับคนในสังคมมากที่สุดและเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมคือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสถาบันพระพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ของสังคมไทยนั้น นับถือพระพุทธศาสนา (พระใบฎีกาไพโรจน์ สุจิตโต, 2567)

ในการขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาและกิจการคณะสงฆ์นั้นการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ถือเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชน โดยใช้วัดและพระสงฆ์เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรม จัดการศึกษาอบรม แนะนำสั่งสอน ตลอดจนสงเคราะห์ประชาชน ทั้งนี้ในการดำเนินงานได้บูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตัวเองตามศักยภาพ จากสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันหลายครอบครัวในสังคมดำรงชีวิตโดยไม่คำนึงถึงความพอดี พอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันตลอดจนขาดความรู้ และคุณธรรมให้วิถีชีวิตในปัจจุบันอยู่ในภาวะต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ปรับเปลี่ยนจากสังคมเอื้อเพื่อเอื้อแม่ เอื้ออาทร สมัศรสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกลับกลายเป็นสังคมที่เห็นแก่ตัวและเห็นแก่ได้ โดยไม่ได้มองในภาพรวมหรือส่วนรวม การพยายามที่จะเอาตัวรอดพ้นจากความหิวกระหายจนเป็นที่มาของการเบียดเบียนผู้อื่นอย่างไร้จิตสำนึก ดังนั้น อ.ป.ต. จึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินการอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นหน่วยที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด เป็นศูนย์อนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น ประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานราชการ (บวร) ทำให้เกิดพลังในการสร้างหมู่บ้านและชุมชนเข้มแข็งและทำให้เกิดสันติสุข (อัศรเดช พรหมกัลป์ และคณะ, 2563) การขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาและกิจการคณะสงฆ์นั้น ได้มีการผลักดันให้เกิดการสร้างองค์ความรู้และ การพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมสุขภาวะตามแนวพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืน อยู่ในเวลาที่เป็นโอกาสสำคัญของการสร้างสรรค์เครือข่ายการทำงานเพื่อส่งเสริมสุขภาวะ และกระบวนการส่งเสริมองค์ความรู้

สุภาพระตามแนวพระพุทธศาสนา บูรณาการร่วมกับภารกิจของคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมกัน (พระมหาไกรสร แสนวนค์ และคณะ, 2564)

จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นจังหวัดใหญ่ในภาคเหนือ มีพระสงฆ์ที่ดำเนินงานพัฒนาสังคมที่สร้างผลงาน จนประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างให้กับพระสงฆ์ยุคปัจจุบัน อาทิ พระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย พระนักพัฒนาซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่และประชาชนทั่วไป ถือได้ว่าท่านเป็นปูชนียบุคคลที่สำคัญของชาวล้านนา ซึ่งชาวล้านนาทราบถึงข้อวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของท่านและ ใช้คำว่า “ต้นบุญ” หรือ “นักบุญ” อันมีความหมายเชิงยกย่องว่าท่านเป็นนักบวชที่มีคุณสมบัติพิเศษ บางคน เรียกท่านว่า พระครูบาศรีวิชัยหรือครูบาศีลธรรม แต่ท่านมักเรียกตนเองว่า พระชัยยาภิกขุ หรือพระศรีวิชัยชนะภิกขุ ที่รู้จักกันทั่วล้านนา บทบาทการพัฒนาสังคมของพระครูบาศรีวิชัย สิริวิชัย นั้นมีความคล้ายคลึงกับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ที่พระสงฆ์(พระครูวิทิศศาสนาทร และคณะ, 2552) นั้นไม่ได้มีบทบาทเฉพาะการเทศนาสั่งสอนประชาชนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม เพื่อให้ประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นต้องอาศัยศาสตร์สมัยใหม่เข้ามาประยุกต์เทียบเคียงข้อมูล ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกผนวกกับการนำข้อมูลที่นักวิชาการได้ศึกษาไว้ในยุคปัจจุบันบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้มองเห็นแนวทางในการพัฒนาสังคมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมให้เกิดประสิทธิภาพ (พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ และคณะ, 2562)

ในเขตตำบลหนองตองก็เช่นเดียวกัน สถาบันศาสนาซึ่งถือว่ามีส่วนที่สำคัญวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับการยอมรับ และเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย ดังนั้นจึงเป็นการง่ายต่อการประสานงานในการพัฒนาชุมชนหนองตอง และการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์เป็นการสืบทอด เจตนารมณ์ของพระศาสดาซึ่งทรงมุ่งหวังให้พระสงฆ์เข้าไปช่วยเหลือสงเคราะห์สังคมเท่าที่พระสงฆ์จะทำได้ วัดในเขตพื้นที่หนองตองปัจจุบันนี้ไม่ใช่สถานที่แบ่งแยกสถานะของวัดและบ้านออกจากกันอย่างสิ้นเชิง ยังมีความสัมพันธ์เกื้อกูลซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ทำนองเดียวกันพระสงฆ์ในเขตพื้นที่หนองตองปัจจุบันนี้ แม้มิใช่พระอริยสงฆ์ผู้ตัดกิเลสมุ่งเน้นนิพพานแต่ประการเดียว โดยไม่รับรู้ปัญหาของประชาชนทั้งหมดนั้นคงไม่ได้ พระสงฆ์จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับฆราวาสเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ ตามหน้าที่สมควรแก่สถานะการก้าวเข้าไปช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้าน พระสงฆ์ในเขตพื้นที่หนองตอง จึงมีบทบาทเป็นนักพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของสังคมชุมชนดังนั้นพระสงฆ์ในเขตพื้นที่หนองตองปัจจุบัน จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้อนุเคราะห์ประชาชนทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจสติปัญญา เป็นสัจธรรมที่พึงอย่างแท้จริงในสังคมปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการ การดำเนินงานของหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ดังนั้นจึงเห็นว่ามีสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการ
ศึกษาบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขต
พื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนากระบวนการดำเนินงานหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน และเป็นแนวทางให้ชุมชน
อื่นสามารถนำรูปแบบการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพ
ของประชาชน ไปใช้เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขใน
สังคม พัฒนาประชากรในชุมชนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข และพัฒนาจิตใจ
อันบริสุทธิ์มุ่งให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์
ต่อชุมชนสังคมประเทศชาติ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ
ของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนากระบวนการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการ
ส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการ
ส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการรวบรวม
ข้อมูลเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์
แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstruc-
tured Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้ผลที่ได้จากศึกษา
เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เชิง
พรรณนา ได้กำหนดวิธีการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์
เพื่อค้นหารูปแบบการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพ
ของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากกลุ่มหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, กลุ่มผู้นำชุมชน, และกลุ่มประชากรในชุมชนชน ในการศึกษาบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ วิจัยครั้งนี้ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 15 รูป/คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 รูป เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน โดยได้คัดเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มแกนนำชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มที่ 3 กลุ่มประชากรในชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน โดยได้คัดเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มประชากรในชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากกลุ่มผู้นำชุมชน, พระสงฆ์ หน่วย (อ.ป.ต.), ภาครัฐ, ภาคประชาชน, หน่วยงานท้องถิ่น, กลุ่มอาชีพทำตุง, โคม, และ อสม.ประจำหมู่บ้าน ในการค้นหาการพัฒนากระบวนการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 13 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ กลุ่มหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, กลุ่มผู้นำชุมชน, และกลุ่มประชากรในชุมชนชน เพื่อให้ครอบคลุมในประเด็น บทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 รูป/คน

3.2 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน, พระสงฆ์ หน่วยงาน (อ.ป.ต.), ภาครัฐ, ภาคประชาชน, หน่วยงานท้องถิ่น, กลุ่มอาชีพทำตุ้ง, โคมลอย, และ อสม.ประจำหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 13 รูป/คน การสนทนากลุ่ม ในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

มีกระบวนการสร้างและทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร (Documentary study) ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล การส่งเสริมสุขภาพ รูปแบบการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างสุขภาพองค์กรรวม 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มากำหนดประเด็นของโครงสร้างการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย 3) นำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC (Index fo Item Objective Congruence)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ทำการศึกษารวบรวมเอกสาร ข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาวางโครงสร้างสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และกรอบแนวคิดของการวิจัย

4.3 สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interviews) นั้น ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interviews) นั้น มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) โดยวิธีการวิเคราะห์ อันจะดำเนินการกระบวนการตามแนววิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดย

พิจารณาประเด็นหลัก หรือแบบแผนหลัก ที่พบในข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้น นำประเด็นหลัก มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อยและหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.2 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นั้น วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยทำการถอดข้อความจากการบันทึกข้อมูล และการสังเกตปฏิบัติกริยาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) อธิบายเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. บทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- 1) ด้ายกาย โดยดำเนินการผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านกาย เช่น การจัดตั้งตู้ยาประจำวัด, การพัฒนาลานวัดให้เป็นลานกีฬา, โครงการธรรมะเพื่อสุขภาพ, การจัดตั้งชมรมออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน, โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาพและอนามัย โครงการสัมมาอาชีวะ การจัดทำถุงและโคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน
- 2) ด้านจิตใจ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้มีการอบรมสั่งสอนประชาชน ได้แก่ การบรรยายธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การบรรยายธรรมผ่านสื่อวิทยุและ การจัดค่ายอบรมพระพุทธศาสนา และการจัดทำหนังสือ การเผยแพร่หลักคำสอนในรูปแบบหนังสือแจกจ่ายให้แก่ชุมชน
- 3) ด้านสังคม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้ส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ
- 4) ด้านปัญญา ได้ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน การนำเด็กและเยาวชนฝึกสมาธิ และทำพิธีทางพุทธศาสนา โครงการสอนหนังสือในโรงเรียน, เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน การจัดตั้งห้องสมุดประชาชนในวัด เป็นต้น และด้านสัมมาอาชีวะผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ ผ้ามดัย้อม โคมไฟสับปะรด น่องช้างนวดมือ กระเป๋าการตัดตุ๊กตาคัดชุด 12 ราศี หรือตุ๊กต 12 นักชัตรี เป็นต้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง ซึ่งได้ข้อสรุปว่า หน่วยอบรมประชาชน ได้มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลประชาชนทั้งสิ้น 8 ด้าน ซึ่งได้นำบทบาททั้ง 8 ด้านมาสังเคราะห์ จัดหมวดหมู่โดยได้นำสุขภาพองค์เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดหมวดหมู่ ซึ่งได้แบ่งเป็น 4 หมวด ประกอบไปด้วย สุขภาพทางกาย ใจ ปัญญา และสังคม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะพบบทบาทหน่วยอบรมประชาชน แต่ยังคงพบถึงปัญหาและอุปสรรคของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองตอง ดังนี้

1) ปัญหาเยาวชนในชุมชน ขาดความกตัญญูต่อมารดาบิดาไม่เชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่และครูอาจารย์ ตลอดจนมีพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น โต้เถียง พุดจาไม่เพราะ ติดเพื่อน เชื้อเพื่อน ขาดความรับผิดชอบหน้าที่และการเรียนการงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ยังพบว่าบางส่วนขาดจิตสำนึกที่ดี เกิดปัญหาด้านติดยาเสพติด ติดเกมส์ ไม่มีจิตสาธารณะ เป็นต้น

2) ปัญหาผู้สูงอายุในตำบลหนองตอง ในด้านสุขภาพ และด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุที่เกษียณจากงานราชการ มีปัญหาด้านสังคม โดยขาดการพบปะและร่วมกิจกรรมที่เคยเป็นจึงส่งผลต่อปัญหาด้านจิตใจ ในส่วนผู้สูงอายุเกษียณการทำงานเอกชนพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะมีปัญหาเรื่องจิตใจและเศรษฐกิจ เนื่องจากเคยเป็นผู้ที่เคยได้รับเงินเดือนทุกๆ เดือนและเคยพบปะผู้คนอยู่เสมอ เมื่อเกษียณอายุไม่มีรายได้ในทุกๆ เดือน ตลอดจนการพบปะผู้คนที่ไม่มีเช่นเดิม ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องเศรษฐกิจและสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร เมื่อสูงอายุก็ทำไม่ไหว จึงต้องอยู่บ้าน ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะมีปัญหาทางด้านจิตใจและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามพบว่าเกิดปัญหาทั้งร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคมในผู้สูงอายุทั้ง 3 กลุ่ม

จากบทสรุปประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำเข้าสู่เวทีเสวนากลุ่ม โดยมีการจัดเวทีเสวนากลุ่ม ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนได้เชิญผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในหน่วยอบรมประชาชน ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน, พระสงฆ์, หน่วย (อ.ป.ต.), ภาครัฐ, ภาคประชาชน, หน่วยงานท้องถิ่น, กลุ่มอาชีพทำตุ้งโคมลอย, และ อสม.ประจำหมู่บ้าน เพื่อหารือในประเด็น การพัฒนา กลุ่มประชาชนผู้สูงอายุ และการพัฒนากลุ่มเยาวชน ซึ่งได้ข้อสรุปว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองตองควรเพิ่มกระบวนการ การดำเนินงานด้านการดูแลประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน โดย กลุ่มเยาวชน ควรมีการดูแลในกระบวนการด้านจิตใจ และ กลุ่มผู้สูงอายุ ควรเพิ่มเติมด้านสุขภาพร่างกาย และด้านสังคม และปัญญา

(ก) พระสงฆ์ให้โอวาทธรรม เรื่อง คุณธรรม
จริยธรรมแก่เยาวชน

(ข) กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ของกลุ่ม
เยาวชน

ภาพที่ 2 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจ

การส่งเสริมสุขภาพทางด้านสังคม ได้จัดกิจกรรม โครงการส่งเสริมสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ตำบลหนองตอง โดยการทำตุ๊กตเพื่อจำหน่ายตามร้านค้า (ภาพที่ 3) ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้การพึ่งพาจากลูกหลาน และผู้อื่นน้อยลง พึ่งพาตัวเองมากขึ้น ทำให้มีเงินเก็บออมมากขึ้น เพื่อนำไปใช้บั้นปลายชีวิต

(ก) ผู้สูงอายุร่วมกันทำตุ๊ก และโคม การสร้าง
อาชีพ การสร้างรายได้ จากการทำตุ๊กปีใหม่
เมือง

(ข) สถานที่จำหน่ายสินค้าของผู้สูงอายุ ตำบล
หนองตอง

ภาพที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางด้านสังคม

การส่งเสริมสุขภาพทางด้านปัญญา ได้จัดกิจกรรม โครงการผู้สูงอายุเข้า
วัด ปฏิบัติธรรมในวันธรรมสวนะ (ภาพที่ 4) ทำให้ผู้สูงอายุในเขตตำบลหนองตอง มีคุณธรรม

จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนทัศนคติการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้อง ตามหลักคุณธรรม จริยธรรมของพระพุทธศาสนาทำให้มีความพร้อมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

(ก) ผู้สูงอายุเข้าวัด ปฏิบัติธรรม
ในวันธรรมเสวนะ

(ข) พระสงฆ์ให้โอวาทธรรม

ภาพที่ 4 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านปัญญา

3. รูปแบบการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีโครงการกิจกรรมมารองรับการดำเนินงานของการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง มีการพัฒนารูปแบบการดำเนินอยู่ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 รูปแบบการศึกษาและสำรวจข้อมูล เกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองตอง โดยการค้นหาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่ 2 รูปแบบการตัดสินใจ โดยการจัดเวทีเสวนากลุ่ม เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา โดยพบว่าการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนในชุมชนตำบลหนองตอง นั้นมีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชนที่จะต้องร่วมกันพัฒนาดำเนินการงานในรูปแบบกิจกรรมของแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น ขั้นตอนที่ 3 รูปแบบการพัฒนา โดยการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มอาชีพ อสม. และองค์กรอื่น การพัฒนาในรูปแบบของกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาวะในตำบลหนองตอง ส่วนการมีส่วนร่วมได้วางแผนดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ หน่วยงานท้องถิ่น เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันวางแผน ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรม ทั้งหมด 4 โครงการ คือ โครงการอบรม

คุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน โครงการส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โครงการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุ โครงการเข้าวัดปฏิบัติธรรมของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 โครงการนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนทุกหน่วยงานช่วยการขับเคลื่อน วางแผน ดำเนินงาน และร่วมประเมินติดตามผล จึงได้บรรลุสำเร็จของโครงการ

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่องบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ ต.หนองตอง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้ บทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้ 1) ด้ายกาย โดยดำเนินการผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพะด้านกาย เช่น การจัดตั้งตู้ยาประจำวัด, การพัฒนาลานวัดให้เป็นลานกีฬา, โครงการธรรมะเพื่อสุขภาพ, การจัดตั้งชมรมออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน, โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพะด้านสุขภาพและอนามัย โครงการสัมมาอาชีวะ การจัดทำตุ๊กและโคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน 2) ด้านจิตใจ ได้มีการอบรมสั่งสอนประชาชน ได้แก่ การบรรยายธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การบรรยายธรรมผ่านสื่อวิทยุและ การจัดค่ายอบรมพระพุทธศาสนา และการจัดทำหนังสือ การเผยแพร่หลักคำสอนในรูปแบบหนังสือแจกจ่ายให้แก่ชุมชน 3) ด้านสังคม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้ส่งเสริมทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงน้ำพระธาตุ 4) ด้านปัญญา ได้ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน การนำเด็กและเยาวชนฝึกสมาธิ และทำพิธีทางพุทธศาสนา โครงการสอนหนังสือในโรงเรียน, เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน การจัดตั้งห้องสมุดประชาชนในวัด เป็นต้น และด้านสัมมาอาชีวะผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ ผ้ามัดย้อม โคมไฟสับประรด นื่องข้างนมมือ กระเป่าการตัดตุ๊กตาคอตุ๊ก 12 ราศี หรือตุ๊ก 12 นักษัตร เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยากร ลาภเดโช และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่องบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินกิจการคณะสงฆ์ใน 4 ด้าน คือ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่พระพุทธศาสนา และการสาธารณสงเคราะห์ เช่น มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ การรับอุปการะเด็กยากจนให้การศึกษาเล่าเรียนฟรี มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการหมู่บ้านศีล 5 โครงการ

วัดประชารัฐสร้างสุข และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภริรัฐกร องสุมาลี (2566) ได้ทำการวิจัย เรื่องบทบาทพระสงฆ์ : สังคมสงเคราะห์ และพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ได้ให้การช่วยเหลือผู้คนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประสบภัยพิบัติต่างๆ ในสถานที่ต่างๆ โดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะ เชื้อชาติศาสนา แต่สิ่งที่สำคัญคือการสงเคราะห์และพัฒนาจิตใจของผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ให้คลายความโศกเศร้าเสียใจ และความทุกข์ใจ หน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมคือการสงเคราะห์ชุมชนในสังคมนั้นๆ ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สามารถให้ชุมชนช่วยเหลือตนเองได้ ฉะนั้นพระสงฆ์จะต้องมีจิตวิญญานในการสงเคราะห์ต่อการพัฒนาต่อชุมชน พระสงฆ์ต้องพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน คือพัฒนาบ้านพัฒนาวัด และโรงเรียนหรือราชการ ทั้ง 2 ส่วนนี้มีส่วนสำคัญยิ่งซึ่งเปรียบบ้านเหมือนร่างกายวัดเหมือนจิตใจ และโรงเรียนเหมือนมันสมอง

การพัฒนากระบวนการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ได้พัฒนาส่งเสริมสุขภาพเป็นแนวทางในการดำเนินการสุขภาพที่มีความสมบูรณ์ ทั้งทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาน หรือปัญญาเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม แบ่งเป็น 4 หมวด 1) สุขภาวะทางกาย ได้จัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ของผู้สูงอายุ ได้แก่ การรักษาความสะอาดของมือและร่างกายเป็นสิ่งสำคัญ จัดให้มีหน่วยแพทย์และ หน่วยปฐมพยาบาลเคลื่อนที่เฉพาะกิจเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการรักษา 2) การส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจ มีกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมของกลุ่มเยาวชนให้มีความพร้อมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม 3) การส่งเสริมสุขภาพทางด้านสังคม ได้จัดกิจกรรม โครงการส่งเสริมสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยการทำตุ้งจำหน่ายตามร้านค้า ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้การพึ่งพาจากลูกหลานและผู้อื่นน้อยลง มีเงินเก็บออมมากขึ้น เพื่อนำไปใช้บั้นปลายชีวิต 4) การส่งเสริมสุขภาพทางด้านปัญญา ได้จัดกิจกรรม โครงการผู้สูงอายุเข้าวัด ปฏิบัติธรรมในวันธรรมสวนะ ทำให้ผู้สูงอายุในเขตตำบลหนองตอง มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนทัศนคติการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้อง ตามหลักคุณธรรม จริยธรรมของพระพุทธศาสนาทำให้มีความพร้อมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทธิยศ ออบอุ่น) (2563) ได้ทำการวิจัย เรื่องการเสริมสร้างสุขภาพเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ประการที่หนึ่ง เกิดนวัตกรรมสุขภาพวิถีพุทธในสามลักษณะคือ ลักษณะที่หนึ่งนวัตกรรมเชิงเครือข่ายสังคม ลักษณะที่สองนวัตกรรมเครื่องมือสุขภาพวิถีพุทธคือศึกษา

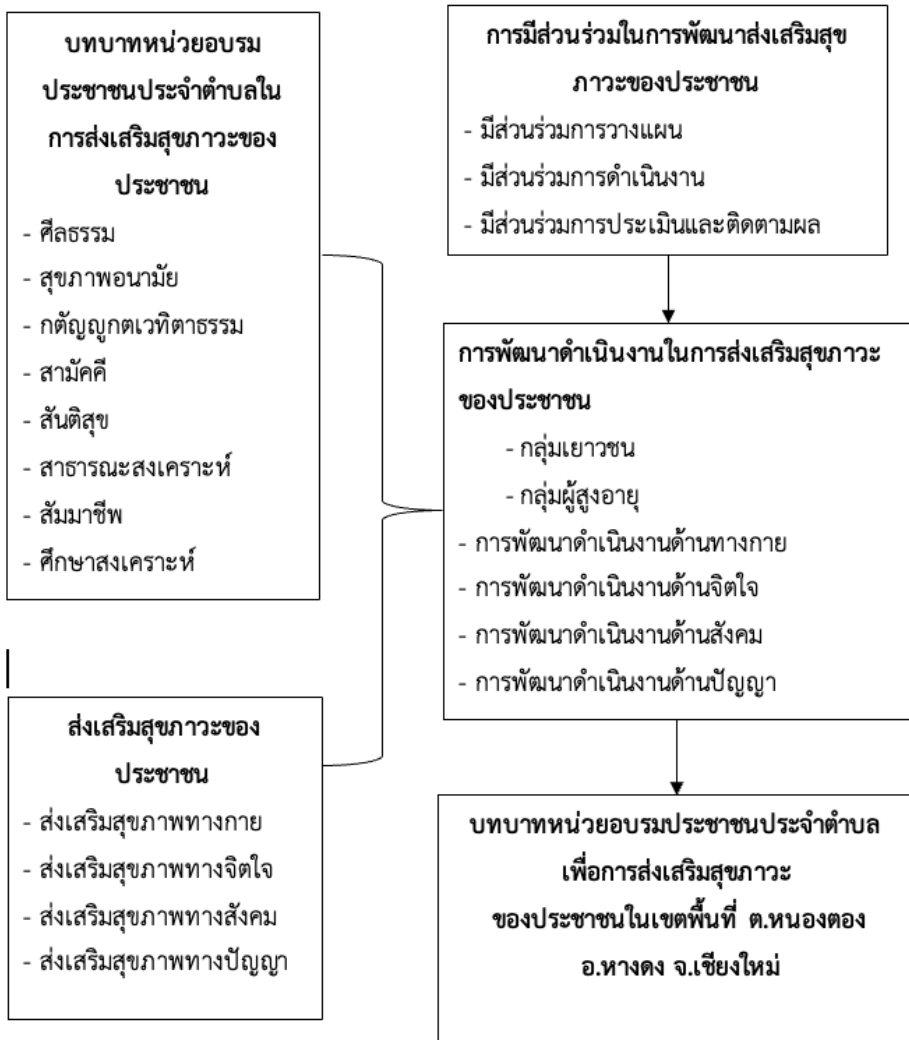

วิจัย และ ลักษณะที่สามนวัตกรรมนโยบายสุขภาพวิถีพุทธ ประการที่สอง การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือได้เริ่มต้นนำเสนอหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เข้าใจหลักการและมีมติรับทราบเกี่ยวกับการผลักดันการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอย่างเป็นทางการ จึงได้สร้างให้เกิดเครือข่ายที่สนับสนุนกลไกการดำเนินงานได้ทั้งระดับประเทศและระดับพื้นที่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิจารย์โกวิทกิจ และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่า พระสงฆ์ในการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมีบทบาท 1) บทบาทในการเป็นผู้นำ โดยเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณและผู้นำในการพัฒนา 2) บทบาทในการอบรมสั่งสอนประชาชน 3) บทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 4) บทบาทด้านศาสนพิธีกรรม การบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีบทบาท 1) การส่งเสริมคุณธรรม 2) การจัดการด้านสุขภาพอนามัย 3) การส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน 4) การจัดการด้านสันติสุข 5) การจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) การจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ 7) การจัดการด้านความตัญญู กตเวทิตาธรรม 8) การจัดการด้านสามัคคีธรรม แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ได้แก่ 1) การส่งเสริมความรู้ 2) การจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน 3) ขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน 4) การมีหลักในการบริหารจัดการที่ดี

รูปแบบการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีรูปแบบการดำเนินอยู่ 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสำรวจข้อมูล 2) รูปแบบการตัดสินใจ โดยการจัดเวทีเสวนากลุ่ม เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนา และ 3) การจัดกิจกรรม พบว่าจากการสำรวจการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนตำบลหนองตองนั้นมีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชนที่จะต้องร่วมกันพัฒนาดำเนินการงานในรูปแบบกิจกรรมของแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น รูปแบบการพัฒนา โดยการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มอาชีพ อสม. และองค์กรอื่น การพัฒนาในรูปแบบของกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพในตำบลหนองตอง ส่วนการมีส่วนร่วมได้วางแผนดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ หน่วยงานท้องถิ่น เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันวางแผน ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรม ทั้งหมด 4 โครงการ คือ โครงการอบรมคุณธรรมเจริญธรรมของเยาวชน โครงการส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โครงการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุ โครงการเข้าวัดปฏิบัติธรรมของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 โครงการนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

ทุกหน่วยงานช่วยการขับเคลื่อน วางแผน ดำเนินงาน และร่วมประเมินติดตามผล จึงได้บรรลุ
สำเร็จของโครงการ

องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยได้องค์ความรู้ด้านบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อ
หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาทและ
หน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกาย จิตใจ สังคม ปัญญา โดย

การดำเนินงานโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุ และเยาวชน ในตำบลทั้ง 4 ด้านผ่านการวางแผนดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ หน่วยงานท้องถิ่น เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันวางแผน ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรม ทั้งหมด 4 โครงการ คือ โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน โครงการส่งเสริมรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ โครงการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุ โครงการเข้าวัดปฏิบัติธรรมของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 โครงการนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทุกหน่วยงานช่วยการขับเคลื่อน วางแผน ดำเนินงาน และร่วมประเมินติดตามผล จึงได้บรรลุสำเร็จของโครงการ ดังแสดงในแผนภาพ

สรุป

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง ซึ่งได้ข้อสรุปว่า หน่วยอบรมประชาชน ได้มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลประชาชนทั้งสิ้น 8 ด้าน ซึ่งได้นำบทบาททั้ง 8 ด้านมาสังเคราะห์ จัดหมวดหมู่โดยได้นำสุขภาพองค์เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดหมวดหมู่ ซึ่งได้แบ่งเป็น 4 หมวด ประกอบไปด้วย สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางใจ สุขภาวะทางปัญญา และสุขภาวะทางสังคม หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ได้พัฒนาส่งเสริมสุขภาพเป็นแนวทางในการดำเนินการสุขภาพที่มีความสมบูรณ์ ทั้งทางกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ หรือปัญญาเชื่อมโยงกัน เป็นองค์รวม โดยวางแผนดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ หน่วยงานท้องถิ่น เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันวางแผน การจัดกิจกรรมทั้ง 4 หมวด ดังนี้

1. สุขภาวะทางกาย ได้จัดกิจกรรมคือ โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ของผู้สูงอายุ ได้แก่ การรักษาความสะอาดของมือและร่างกายเป็นสิ่งสำคัญใน การยับยั้งการเจริญเติบโตและแพร่กระจายของเชื้อโรคและความเจ็บป่วย จัดให้มีหน่วยแพทย์และ หน่วยปฐมพยาบาลเคลื่อนที่เฉพาะกิจประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการรักษา จึงมีการจัดตั้งให้มีหอกระจายข่าว เพื่อให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บตามฤดูกาล บริการสาธารณะให้กับประชาชน โดยทั่วไป

2. การส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจ มีกิจกรรม โครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรมของกลุ่มเยาวชน ทำให้เยาวชนในเขตตำบลหนองตอง มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดี สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนทัศนคติการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้อง

ตามหลักคุณธรรม จริยธรรมของพระพุทธศาสนามีความพร้อมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. การส่งเสริมสุขภาพทางด้านสังคม ได้จัดกิจกรรม โครงการส่งเสริมสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ตำบลหนองตอง มีกระบวนการสร้างรายได้ในการทำตุ๊กตาจำหน่ายตามร้านค้า ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้การพึ่งพาจากลูกหลานและผู้อื่นน้อยลง หันมาพึ่งพาตัวเองมากขึ้น ทำให้มีเงินเก็บออมมากขึ้น เพื่อนำไปใช้บ้านปลายชีวิต ไม่ต้องเดือนร้อนใคร

4. การส่งเสริมสุขภาพทางด้านปัญญา ได้จัดกิจกรรม โครงการผู้สูงอายุเข้าวัด ปฏิบัติธรรมในวันธรรมเสวนะ ทำให้ผู้สูงอายุในเขตตำบลหนองตอง มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนทัศนคติการดำเนินชีวิต เป็นไปอย่างถูกต้อง ตามหลักคุณธรรม จริยธรรมของพระพุทธศาสนาทำให้มีความพร้อมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแพร่หลักธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในแต่ละภูมิภาค
3. ควรมีการศึกษาบทบาทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในระดับจังหวัด

บรรณานุกรม

กัลยกร ลาภเดโช และคณะ. “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย”. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 5(1), 1 – 2.

พระครูธีรนนทสิทธิ์ ธีรปญโญ (มีผดุง) และคณะ. “พลวัตการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอำเภอวานาน้อย จังหวัดน่าน”. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. 8 (1), 69 – 70.

พระครูวิจารณ์ภัทรกิจ และคณะ. “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง”. วารสาร

มมร วิชาการล้านนา. 11 (1), 1.

พระครูวิจารณ์ภัทรกิจ และคณะ. “แนวทางการพัฒนาการบริหารการจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง”. วารสาร มมร วิชาการล้านนา. 11 (1), 1.

พระใบฎีกาไพโรจน์ สุจิตโต. “รูปแบบการพัฒนาการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. 6 (2), 72 – 75.

พระมหาไกรสร แสนวงศ์ และคณะ. “รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในภาคเหนือ”. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 10(1), 16 - 18.

พระมหาภิรัฐกร อังสุมาลี. (2566). “บทบาทพระสงฆ์ : สังคมสงเคราะห์ และพัฒนาชุมชน”. วารสารโพธิศาสตร์ปริทรรศน์. 2(2), 50.

พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิพย์ อบอุ่น). (2562). “การเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในสังคมไทย”. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 5 (2), 1.

อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. (2562). “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต. ในการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการภายใต้การขับเคลื่อนตามแนวพระราชดำริ”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 8(6). หน้า 1429 – 1451.